

แบบฟอร์มรายละเอียดข้อเสนอโครงการ
โครงการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว ปี 2569
กิจกรรมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี
ธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน

oooooooooooooooooooo

**1. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท นโยบายรัฐบาล และยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ
รายจ่ายประจำปี 2569**

1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ

- ยุทธศาสตร์ชาติ : ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

1.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

- ประเด็นแผนแม่บท การเกษตร

- ประเด็นแผนย่อย การพัฒนาระบบนเวศการเกษตร

- เป้าหมายของแผนย่อย ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยมีการปรับตัวเพิ่มขึ้น

หลักการและเหตุผล

กรมการข้าวมีการกึ่งในการดำเนินการผลิตและส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านข้าวให้แก่ชาวนา แต่ในปัจจุบันการส่งเสริมด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีเพื่อให้ชาวนาในพื้นที่ห่างไกลจากแหล่งเมล็ดพันธุ์ดีสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อเก็บไว้ใช้เพาะปลูกเองในฤดูกาลต่อไปยังไม่ครอบคลุมในพื้นที่ดังกล่าว และจากสถานการณ์ความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในการเพาะปลูกของชาวนามีปริมาณความต้องการสูง แต่ในปัจจุบันกรมการข้าว โดยศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว 33 ศูนย์ สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีได้ประมาณ 100,000 ตันต่อปี ขณะที่ชาวนามีความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในการเพาะปลูกปีละ 1 - 1.4 ล้านตัน ชาวนาบางส่วนสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองได้ จึงมีความต้องการจริง (ทางการตลาด) ประมาณ 700,000 ตันต่อปี ทำให้ปริมาณเมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ

การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ของชาวนา เป็นความเดือดร้อนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะชาวนาที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากแหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี แม้ว่าจะมีชนิดพันธุ์ที่ดีใช้แล้วก็ตาม เพราะชาวนามักใช้เมล็ดพันธุ์ที่เก็บไว้เองต่อเนื่องกันหลายปี ทำให้เมล็ดพันธุ์ไม่บริสุทธิ์ นอกจากนี้ ชาวนาในพื้นที่ห่างไกลยังขาดองค์ความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ถูกต้องตามกระบวนการขั้นตอนการผลิต เช่น การตรวจคัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว การคัดทำความสะอาด การลดความชื้น การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ ทำให้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ไม่มีคุณภาพเมื่อนำไปเพาะปลูกจึงได้ผลผลิตต่ำ และด้วยเหตุของความยากจนของชาวนาอีกประการหนึ่ง จึงทำให้ชาวนาแก้ไขปัญหาโดยวิธีกู้ยืมเงินจากพ่อค้าคนกลาง ซึ่งอาจจะกู้ยืมเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูกหรือเป็นเงินโดยต้องเสียดอกเบี้ย ในบางกรณีกู้ยืมเงินโดยวิธีการขายข้าวเขียว ซึ่งเป็นผลให้ผู้กู้เสียเปรียบอย่างมาก และทำให้ต้นทุน

การผลิตสูงขึ้น ซึ่งสาเหตุดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญสำหรับชาวนาและควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนในปัจจุบัน เพราะมีผลโดยตรงต่อปริมาณและคุณภาพข้าวไทย

ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว กรมการข้าวจึงเห็นสมควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนขึ้นเพื่อให้ชาวนามีแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไว้ใช้เองในชุมชน โดยเน้นการบริหารจัดการของชุมชนเพื่อให้มีเมล็ดพันธุ์หมุนเวียนสำหรับการเพาะปลูกในฤดูกาลต่อไปอย่างเพียงพอ รวมทั้งส่งเสริมให้ชาวนาได้รับความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์อย่างถูกวิธี เพื่อสามารถลดต้นทุนในการผลิตลงได้อีกด้วย การดำเนินงานตามแนวทางนี้ นอกจากจะเป็นการแก้ไขปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดีแล้ว ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชาวนา รวมทั้งช่วยประหยัดงบประมาณของรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อให้เกษตรกร/ชาวนาในชุมชนมีเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีสำหรับการเพาะปลูกในฤดูกาลต่อไปได้อย่างเพียงพอ

3.2 เพื่อให้เกษตรกร/ชาวนาได้มีแหล่งเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวภายในชุมชน

4. เป้าหมาย

4.1 จัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ปี 2569 จำนวน 10 แห่ง

4.2 สนับสนุนธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนต่อเนื่อง ที่จัดตั้ง ปี 2568 จำนวน 5 แห่ง

4.3 สนับสนุนธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนต่อเนื่อง ที่จัดตั้ง ปี 2567 จำนวน 5 แห่ง

5. ผลผลิต ผลลัพธ์ และดัชนีชี้วัดความสำเร็จ

5.1 ผลผลิต (Output)

1) ธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ปี 2569 รวมจำนวน 20 แห่ง

2) เกษตรกร/ชาวนาที่เข้าร่วมโครงการได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ดี จำนวน 400 ราย

3) ธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี จำนวนไม่น้อยกว่า 240 ตัน/ปี

5.2 ผลลัพธ์ (Outcome)

1) เกษตรกร/ชาวนาที่เป็นสมาชิกธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนได้ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีเพื่อนำไปเพาะปลูกในฤดูกาลต่อไปได้อย่างเพียงพอ

2) เกษตรกร/ชาวนาในชุมชนได้รับความรู้และนำไปปฏิบัติในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้อย่างมีคุณภาพ

6. ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ (KPIs) (ต้องชัดเจนวัดความสำเร็จได้)

6.1 เชิงปริมาณ

- 1) ธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนที่สามารถดำเนินงานตามรูปแบบธนาคารได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด ร้อยละ 80
- 2) เกษตรกร/ชาวนาที่เข้าร่วมโครงการได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ดี จำนวน 400 ราย
- 3) เกษตรกร/ชาวนาที่เป็นสมาชิกธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนได้ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีเพื่อนำไปเพาะปลูกในฤดูกาลต่อไปได้อย่างเพียงพอ ไม่น้อยกว่าปีละ 240 ตัน

6.2 เชิงคุณภาพ

- 1) ธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนสามารถให้บริการเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีแก่สมาชิกในชุมชน
- 2) เกษตรกร/ชาวนามีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีได้ตามมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่กำหนด
- 3) เกษตรกร/ชาวนาที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 เกษตรกร/ชาวนาในชุมชนที่ได้มีเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีเพาะปลูกในฤดูกาลต่อไปได้อย่างเพียงพอ
- 7.2 ชาวนานำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปปฏิบัติได้ในชุมชนของตนเอง

8. กลุ่มเป้าหมายผู้ได้รับผลประโยชน์

- 8.1 เกษตรกร/ชาวนาในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ
- 8.2 เกษตรกร/ชาวนาในพื้นที่ใกล้เคียง

9. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

ตุลาคม 2568 – กันยายน 2569

เงื่อนไขในการพิจารณาพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน
ปีงบประมาณ 2569

1. เป็นชุมชนที่ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี หรือชุมชนที่เคยเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในครัวเรือนมาก่อน แต่ยังไม่สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้และต้องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เองในชุมชน หรือเป็นกลุ่มที่ไม่เคยได้รับปัจจัยการผลิตใดๆจากหน่วยงานราชการภายในระยะเวลา 3 ปีย้อนหลัง และต้องไม่เป็นพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการนาแปลงใหญ่หรือโครงการศูนย์ข้าวชุมชนที่เคยได้รับปัจจัยการผลิตจากกรมการข้าว
2. สมาชิกในชุมชนต้องมีความสมัครใจ มีความพร้อมที่จะดำเนินการ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และมีความต้องการในการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้เป็นศูนย์กลางในการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้แก่ชุมชน
3. สมาชิกในชุมชนมีความพร้อมที่จะดำเนินการในรูปแบบธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนและมีความตั้งใจที่จะพัฒนาการดำเนินงานธนาคาร โดยชุมชนมีส่วนร่วม
4. สมาชิกในชุมชนต้องมีความเข้าใจ เคารพซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยอาศัยหลักการประชาธิปไตยและความเอื้ออาทรกันภายใต้เงื่อนไข หลักเกณฑ์ หรือระเบียบข้อตกลงที่สมาชิกร่วมกันกำหนด เพื่อให้กิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์
5. จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการต้องไม่น้อยกว่า 20 ราย/ธนาคาร

แบบสำรวจความต้องการจัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ปีงบประมาณ 2569

หน่วยงาน.....

ลำดับที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	พื้นที่ (ไร่)	เหตุผลสนับสนุน ในการเลือกพื้นที่เพื่อจัดตั้ง ธนาคารในชุมชน

ผู้รายงาน.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

เบอร์โทรศัพท์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....